

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVA22
VT20
Handledare: Petrus Olander

Valsystem & demokrati

En kvalitativ studie om valsystems påverkan på staters demokratinivå

Jonas Hallgren
Jakob Holst

Abstract

Att olika valsystem gynnar till exempel representation medan ett annat gynnar handlingskraft är etablerade teorier som tycks vara empiriskt förankrade, men vad mer kan påverkas av vilket valsystem ett land använder? I denna uppsats kommer vi att undersöka ifall det finns ett samband mellan olika valsystem och olika demokratiska indikatorer. Detta görs genom kvalitativ komparativ metod där vi jämför länder med två olika valsystem: First-Past-The-Post och Parti-proportionellt system, och jämför deras resultat i fyra olika indikatorer på demokrati; valdeltagande, korruption, ansvarsutkrävande och maktfördelning mellan könen. Indikatorerna är alla hämtade från Varieties of Democracy som även står för datan från de olika länderna. Urvalet av länder är alla demokratier och geografiskt spridda. Resultatet presenteras grafiskt med hjälp av stapeldiagram för de enskilda länderna indelade efter valsystem samt genomsnittliga värden från alla länder i respektive valsystem. Resultatet visar på att parti-proportionella länderna har genomsnittligt bättre resultat för alla fyra indikatorer. Avslutningsvis diskuteras trovärdigheten av resultatet och till vilken grad man kan fastställa sambanden däremellan.

Nyckelord: Demokrati, Valsystem, Proportionella val, Majoritära val,

Antal ord: 6204

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	4
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	4
1.2 VALSYSTEM.....	5
2 METOD OCH MATERIAL	7
2.1 DEMOKRATI-INDIKATORER	7
<i>Election VAP turnout</i>	7
<i>Corruption perception index</i>	7
<i>Accountability index</i>	8
<i>Power distributed by gender</i>	8
2.2 AVGRÄNSNINGAR	8
2.3 MATERIAL.....	8
3 TEORI	10
3.1 VALDELTAGANDE (ELECTION VAP TURNOUT)	10
3.2 KORRUPTION (PERCEIVED CORRUPTION)	11
3.3 ANSVARSUTKRÄVANDE (ACCOUNTABILITY)	12
3.4 MAKTFÖRDELNING MELLAN KÖNEN (POWER DISTRIBUTED BY GENDER)	13
4 RESULTAT	15
4.1 BESKRIVNING.....	16
5 DISKUSSION	18
5.1 VALDELTAGANDE	18
5.2 KORRUPTION.....	19
5.3 ANSVARSUTKRÄVANDE	20
5.4 MAKTFÖRDELNING MELLAN KÖNEN	21
5.5 GENOMSITTEN	22
6 SLUTSATS	23
7 REFERENSER	24
8 BILAGOR	25

1 Inledning

Intresset för att göra denna studie fick sin början under en delkurs i statsvetenskap där vi analyserade och diskuterade olika valsystem. I vår kurslitteratur listades en del potentiella för- och nackdelar med olika valsystem och deras förhållande till demokrati. Därmed väcktes ett intresse för att analysera hur det ser ut i världen idag och om det går att se en påverkan på olika demokratifaktorer baserat på länders olika valsystem.

En stor mängd faktorer påverkar demokrati i olika stater, men få är lika mottagliga för snabb och avsiktlig förändring som valsystem. Mycket forskning talar också för att strukturen på valsystemet starkt påverkar olika partiers utseende samt politiken de utövar (Diamond–Plattner 2006, s. 185). I kombination med andra variabler som strukturen på den exekutiva makten och inomstatlig maktfördelning kan valsystem påverka en stats legitimitet, stabilitet och medborgerligt deltagande. Ett dåligt utformat valsystem kan skapa polariserande politik eller göra så att parlament splittras och handlingskraften stagnerar. I vilket fall kan bristfälliga valsystem ge öppningar för extrema politiska krafter som knappast tänker på demokratins välmående i första hand. Försöker valsystemet via design istället överkorrigera av rädsla för politisk splittring genom att producera en majoritet kan detta leda till att vissa sociala, kulturella och andra minoritetsgrupper exkluderas. Vissa teoretiker rekommenderar därmed en viss typ av valsystem som generellt bäst för alla länder, medan andra forskare poängterar att individualiteten i olika länders socioekonomiska struktur och olika specifika hot mot demokrati gör ett sådant generaliserande omöjligt (Diamond-Plattner 2006, s. 186-187).

1.1 Syfte och frågeställning

Teorier om valsystems påverkan på stater är vad som ligger till grund av vårt intresse och frågeställning i detta arbete, men våra funderingar är om detta är mätbart. Kan man se mätbara demokratiska skillnader mellan stater med olika valsystem? Påverkar valsystem vissa indikatorer av demokrati mer än andra? Och kan man verkligen fastställa att det inte är andra faktorer än själva valsystemet som faktiskt påverkar?

Detta är frågor vi ska undersöka och vi ska försöka klargöra om man med någorlunda säkerhet kan visa om och hur valsystem påverkar olika indikatorer av demokrati.

1.2 Valsystem

De valsystem vi har valt att jämföra mot varandra är First-Past-The-Post-system (hädanefter kallad FPTP-system) och Party-list eller parti-proportionellt valsystem. Vi ansåg dessa system lämpliga då det dels fanns tillgänglig data som gör det möjligt för oss att analysera dem, samt att de var geografiskt spridda över världen vilket gör att vi får en socioekonomisk spridning. Utöver detta valde vi även dessa då vi ansåg dem vara polariserande till en nivå som gör det möjligt att se om de faktiskt gör någon skillnad på demokrati-indikatorerna. För att förstå varför de är polariserande måste vi gå igenom vad de olika valsystemen faktiskt innebär.

Valsystem delas vanligtvis upp i tre huvudkategorier, majoritära-, proportionella- och blandat system. De majoritära brukar delas upp i de system som kräver absolut majoritet för vinnande parti, och de som endast kräver pluralitet; enkel majoritet. Under sistnämnda pluralitetskategorin hittar vi FPTP-system. Som alla valsystem i den majoritära kategorin har FPTP-system målet att skapa starka enpartiregeringar som stärks ytterligare genom stödet av en majoritet i parlamentet. Proportionalitet och små partier med minoritetsstöd eller utspritt stöd främjas ej, utan försvinner oftast då de inte kan få pluralitet i valdistriktet. Praktiskt fungerar valsystemet oftast så att landet är indelat i valdistrikt där varje valdistrikt har ett mandat. Väljarna får lägga en röst på den kandidat de vill ska representera valdistriktet. Vinnaren behöver inte få mer än 50% av rösterna (absolut majoritet) utan behöver bara få fler röster än den som fick näst flest röster. När rösterna är lagda blir det upp till det parti med flest mandat att bilda regering. Generellt gynnar FPTP-system tvåpartisystem då valsystemet av sin natur skapar höga spärrar vilket gör det svårt för mindre partier att ta sig in i parlamentet (Norris 2004, s. 43).

Partylist-system går under kategorin proportionella system. Karaktärsenligt för denna kategori är att valsystemen främjar inkludering av allas röster och fokus på att ge representation för så många väljare som möjligt. Med detta följer även stort fokus på samarbete, diskussion och kompromiss både för regeringen och parlamentet. Detta till effekt av att, till skillnad från majoritära system, det är betydligt mer sällsynt att ett enskilt parti kan få nog med röster för att få en majoritet i riksdagen och själva kunna bilda regering utan samarbete eller hjälp från andra partier. Partylist-system kan i sig delas upp mellan de länder som använder systemet med en open list, alltså där väljare själva kan kryssa i vilken representant från ett visst parti de vill se i riksdagen, och closed list där partierna själva väljer ut och rankar vilka representanter som ska skickas till riksdagen utefter antalet röster på partiet. Förutom själva listorna fungerar Partylist-system på det vis att landet är indelat i valdistrikt, ofta med separata listor på

representanter, men där det finns flera mandat och dessa delas upp i direkt proportion till uppdelningen av röster mellan partierna. Då det inte finns en naturlig spärrgräns för mindre partier på samma sätt som det gör för valsysteem i majoritära kategorin, krävs ofta en institutionaliserad spärrgräns. Spärrgränsen varierar mellan stater men brukar ligga på mellan 1-7% av den totala andelen röster för att kvalificeras till riksdagen. Även storleken på valkretsen kan variera där vissa stater väljer att ha hela landet som en enda stor valkrets och vissa delar upp det i mindre delar (Norris 2004, s. 51).

2 Metod och material

Uppsatsen använder sig av en kvalitativ komparativ analys samt statistisk undersökning. Undersökningen i sig har gått tillväga genom att sammanställa graderna av demokratifaktorer för respektive land samt sammanställa ländernas data för respektive valsysteem de är kategoriserade i. När detta är gjort presenteras resultat och eventuella avläsningsbara samband framställs och visas tydligt. När resultatet är framställt och presenterat återstår analysen av resultatet. Vi kommer att, med hjälp av existerande teorier kring valsystemen och de demokratiska faktorerna, diskutera kring vad som kan förklara resultaten och genom det kunna förklara sambanden. Vi kommer även att reflektera kring vilka faktorer utöver de vi letar efter som kan komma att påverka resultaten och om dessa är att anse som totalt förödande för att kunna skapa en förståelse och teori kring sambanden. Vi kommer även att reflektera över urvalet av demokratifaktorer, länder och källor i ett försöka att återigen identifiera legitimiteten av våran undersökning.

2.1 Demokrati-indikatorer

Målet med denna uppsats är alltså att identifiera samband mellan demokrati och valsysteem. För att operationalisera detta har vi valt ut ett antal demokrati-indikatorer som V-Dem har fastställt och tagit fram data kring:

Election VAP turnout refererar till andelen av den nationella röstberättigade befolkningen som enligt officiella resultat lade en röst i det senaste valet, VAP står här för *Voting Age Population*. I våra diagram betyder 0 att 0% av VAP-befolkningen röstade och 1 att 100% av VAP-befolkningen röstade. Vi har valt denna faktor på demokrati för att vi anser att folks förmåga samt vilja att rösta är en viktig del av en effektiv demokrati.

Corruption perception index refererar till korruption i den offentliga sektorn i ett land. V-Dem definierar här korruption som missbruk av offentlig makt för personliga ändamål. Framställningen av detta index har använt sig av enkäter med frågor relaterade till, till exempel mottagande av mutor av politiker. Enkäterna har besvarats av affärsmän, riskanalytiker och den allmänna befolkningen. I våra diagram har vi gett de olika länderna en poäng på 0–1 där 0 innebär en hög korruptionsnivå och 1 innebär extremt låg korruption. Vi har valt att använda oss av detta index för att korruption är något som avsevärt kan påverka ett lands demokrati. En låg korruptionsnivå ser till att statsapparaten gör det den gör med befolkningens och demokratins bästa i åtanke, istället för att motiveras av själviska incitament.

Accountability index ämnar beskriva till vilken utsträckning ett land effektivt kan utkräva ansvar av sin regering. Ansvarsutkrävande syftar enligt V-Dem på begränsningar på regeringens makt genom krav på regeringen att rättfärdiga sina handlingar. Horisontellt ansvarsutkrävande syftar på kontroller och balanser mellan institutioner, vertikalt ansvarsutkrävande syftar på befolkningens förmåga att hålla regeringen ansvarig genom val, och diagonalt ansvarsutkrävande syftar på media och samhällsorganisationers kontroll på regeringen. I indexet har både vertikal, horisontell och diagonal ansvarsutkrävning tagits med i beräkningen. I diagrammen innebär 0 en oförmåga för ansvarsutkrävning och 1 en förmåga att utkräva fullt ansvar. Ansvarsutkrävande är delvis kopplat till korruption då en hög nivå på möjlighet för ansvarsutkrävande gör det svårare för individer i statsapparaten att missbruka sin makt vilket som nämnt är en viktig del av en legitim demokrati.

Power distributed by gender har att göra med hur den politiska makten i ett land är fördelad mellan könen. I våra diagram betyder 0 att män har nästintill monopol på den politiska makten och 1 att män och kvinnor har i princip lika mycket politisk makt. Vi anser att en jämlikhet mellan könen är viktig för demokratin bland annat då beslut som tas i exempelvis den offentliga sektorn bör ta kvinnors och mäns behov och viljor i lika åtanke.

2.2 Avgränsningar

Det finns väldigt många valsystem att välja mellan och tyvärr har vi inte resurserna att använda oss av alla i denna uppsats. Vi har valt att begränsa oss till FPTP-system och Parti-proportionella system. Vi har utifrån detta gjort ett urval av tio länder som kategoriseras att tillhöra de respektive valsystemen. I ett försök att ge urvalet legitimitet har vi valt länder från olika delar från världen, dock har vi endast valt länder som enligt Our World in Data alla har ett tillräckligt högt demokratiindex för att klassificeras som legitima demokratier. Detta val gör vi då vi anser att om denna avgränsning inte hade gjorts hade resultatet av forskningen inte varit förenligt med vår frågeställning då de finns uppenbara faktorer förutom valsystem som skulle påverka våra valda demokratifaktorer.

2.3 Material

Det material vi kommer använda oss av i detta arbete kommer till viss del bestå av teorier hämtade från diverse statsvetenskaplig litteratur. En del av den litteratur vi refererat till är gammal till åren men är enligt vår bedömning fortfarande högst relevant och citeras flitigt än

idag. Den data angående demokratiindikatorer vi kommer använda oss av har vi hämtat från Varieties of Democracy (V-Dem) och refererar till ländernas nivåer år 2019.

3 Teori

3.1 Valdeltagande (Election VAP turnout)

I system där det endast finns ett mandat för varje valkrets får väljare som stödjer de mindre partierna, som har ett stöd som är väldigt spritt över hela landet och med det inte majoritet i någon valkrets, ofta en känsla av att deras röst inte kommer spela någon roll. Detta är speciellt sant i valkretsar där majoriteten ofta röstar på samma kandidater eller samma parti. I parti-proportionella system med stora valkretsar och låga spärrgränser för partier att komma in i parlamentet existerar denna känsla av hopplöshet inte till lika stor utsträckning för väljare som stödjer de mindre, spretigare partierna. Därav följer teorin om att parti-proportionella system främjar valdeltagande och lider av en betydligt lägre nivå av väljare som inte röstar för att de tror att deras röster kommer vara förgäves (Norris 2004, s. 76). En annan förklaring till varför parti-proportionella system skulle leda till större valdeltagande är att systemet främjar framväxten av flera partier som är mer spridda längs det ideologiska spektrumet och därmed skulle det vara lättare för väljare att hitta ett parti de anser sig vara korrekt representerade av (Blais–Carty 1990, s 167).

I samma härva finns det även argument för att system som FPTP-systemet främjar valdeltagande mer än parti-proportionella system gör. Detta grundar sig i att som en effekt av att FPTP-systemet minskar antalet partier, i jämförelse med parti-proportionella, ökar sannolikheten för en majoritetsregering bestående av endast ett parti. Detta skulle betyda att regeringen bestäms mer direkt ifrån själva valet snarare än att koalitioner mellan mindre splittrade partier krävs för att bilda en regering. Detta i sin tur gör att väljare känner att de får en enklare och tydligare representation och väljer då att rösta, då de i proportionella system hade antagit att deras röster och representation skulle ha försvunnit i alla samarbeten och koalitioner som hade krävts för att bilda regering (Blais–Carty 1990, s. 168).

Det har även gjorts forskning på effekten av olika valsystems påverkan av valdeltagande. En av dessa visade på att valdeltagande i parti-proportionella system var högre än i majoritära och pluraritetssystem. Dock visade den även indikationer på att det kanske inte hade med mängd partier eller om ens röster faktiskt kom igenom till mandat i parlamentet. Man menar istället att man kunde se att stater med proportionella system snarare verkade få en mer symbolisk effekt på valdeltagande, att bara för att det var proportionerligt valde fler väljare att delta i valen, trots att de kanske inte fick några skillnader för antal parti eller huruvida deras röst gick till de mandat de ville (Blais–Carty 1990, s.168).

3.2 Korruption (Perceived corruption)

Valda politiker har generellt sett stora möjligheter att missbruka makten given dem av sina väljare. Korruption är inte enbart ett problem i nya och unga demokratier utan är närvarande även i äldre och mer etablerade sådana. Forskning visar även att nivåer på korruption kan variera avsevärt mellan länder med liknande socioekonomiska förhållanden (Persson–Tabellini–Trebbi 2003, s. 959). System som använder sig av partilistor är generellt sett sämre på att utkräva individuellt ansvar då delegationskedjan från väljare till partier till politiker kan bli otydlig. Det kan bli oklart vem som är ansvarig för fattandet av vissa beslut och transparensen kan bli otydlig. Kritiker till majoritära system oroar sig istället över den stora mängd makt och förtroende en ledare i ett majoritärt system kan få och en avsaknad av effektiva mekanismer som krävs för att kontrollera ett sådant styre. Vidare kan ledare i ett pluralistiskt eller majoritärt system vara mer utsatta för väljares kritik och missnöje i omval vilket skapar starkare incitament för att minimera uppfattad korruption (Norris 2004, s. 64–65).

En teori presenterad av Myerson (1993) poängterar två viktiga karaktärsdrag hos politiska partier och kandidater: ärlighet/pålitlighet och ideologi. Väljare söker alltid en ärlig kandidat men ideologiska åsikter varierar. Här menar Myerson att det i proportionella system där det tillåts väljas flera kandidater till maktpositioner i stort sett alltid finns en pålitlig kandidat med en ideologisk inställning som matchar väljarnas. I ett majoritärt system där bara en kandidat ska tillsättas menar Myerson istället att ideologisk samhörighet väger tyngre än uppfattad ärlighet hos en kandidat. I ett val väljer därför medborgare hellre att rösta på en potentiellt mer korrupt kandidat men som är i linje med sin egen ideologi, än att rösta på en mer hederlig kandidat med en annan ideologi av rädsla för att en kandidat på ”fel” sida av det politiska spektrumet ska komma till makten (Persson–Tabellini–Trebbi 2003, s. 961).

Johnston (1996) delar in korruption i olika kategorier, en av vilka är systematisk korruption. Johnston skriver att systematisk korruption påverkar institutioner och individuellt beteende på alla nivåer av ett politiskt och socioekonomiskt system. Denna typ av korruption, menar han, kan ligga djupt inbäddad i ett lands politiska miljö och kultur vilket gör den svår att få bukt med. En sådan sorts korruption ser man i samhällen med låg politisk konkurrens, låg och ojämn ekonomisk tillväxt, svagt medborgerligt politiskt deltagande och en avsaknad av institutionella mekanismer med vilka man kan hantera korruption (Robinson 1998, s. 3-4). Vissa länder vi haft med i vår undersökning har historiskt lidit av politisk instabilitet och ojämn ekonomisk tillväxt vilket därför kan ha skapat en viss del systematisk korruption vilket kan påverka nivån på korruption utöver typen av valsystem.

3.3 Ansvarsutkrävande (Accountability)

När det kommer till ansvarighet och utkrävandet av det finns det som tidigare nämnt kritik mot proportionella valsystem. Om proportionella system är bättre på att representera större delar av befolkningen, är majoritära bättre på att ha en tydlig transparens och mer effektivt ansvarsutkrävande (Carey–Hix 2011, s. 384). I en majoritetsregering finns det tydlighet i vem som bär ansvar då det endast är en person eller ett parti i beslutsfattandet medan proportionella system har flera, ofta motstridiga, viljor. Proportionella system kan skapa ideologiskt breda och splittrade koalitioner vilket gör det svårt för väljare att följa beslutskedjan från deras lagda röst till vilken politik som sedan faktiskt förs. Regeringskoalitioner har även generellt sett svårare att ändra existerande policy än enpartiregeringar och vissa forskare menar även att interna konflikter i en koalitionsregering angående till exempel budget ofta löses genom att tillgodose alla involverade partiers viljor, vilket i sin tur leder till högre statskostnader än vad väljarna egentligen skulle vilja ha (Carey–Hix 2011, s. 384). Detta kan därmed skapa missnöje hos väljarna som kan känna att en del av den förda politiken går emot vad de röstade på.

Majoritära system prisas ofta för sin effektivitet och sin förmåga att fatta snabba beslut. En koalitionsregering har flera viljor att ta i åtanke vilket enkelt kan sakta ner beslutsfattandeprocessen. Lijphart (1999) gör dock en poäng av att snabba beslut inte nödvändigtvis är kloka sådana. Han menar även att förmågan att fatta snabba beslut faktiskt kan få negativa följder då hastiga och frekventa skiften i den ekonomiska och politiska policyn som förs kan skapa instabilitet samt göra att beslut tagna aldrig får utvecklas till sin fulla potential. Lijphart menar istället att beslut som har tagit längre tid att fatta men har en bredare nationell konsensus har större chans att implementeras effektivt än beslut tagna av en majoritetsregering mot viljan hos viktiga delar av samhället (Doorenspleet 2005, s. 366-367). Så även om en enpartiregering kan ta snabbare beslut kan beslut fattade av en proportionell regering i det långa loppet ha bättre effekter och vara mer tillfredsställande för medborgarna. I frågan om ansvarsutkrävande kan därmed en sittande enpartiregering hållas ansvarig för hastiga beslut tagna av en tidigare regering, medan beslut tagna i en koalition lider mindre risk för detta.

Vidare klassas FPTP-system som ett system som främjar “Adversarial Democracy”. Valsystem som gynnar de största partierna genom att ge dem en större andel mandat i parlamentet anses vara kärnan i “Adversarial Democracy”. Förespråkare för “Adversarial Democracy” menar på att systemet främjar ansvarighet inom politiken genom att minska antalet politiker som söker mandaten inom samma parti. Detta gör det tydligare för både

väljarna och sedan oppositionen att utöva ansvarsutkrävande granskningar mot regeringen. Teorin är även att ansvarighet kommer bli tydligare på en lokal nivå. Eftersom FPTP-system får utfallet att endast en kandidat representerar sin valkrets blir det tydligt upp till den personen att representera viljan av den valkretsen och om kandidaten misslyckas med detta är det tydligt vem som ska hållas ansvarig för detta (Norris 2004, s. 70). Detta påverkar både vertikalt, horisontellt och diagonalt ansvarsutkrävande.

3.4 Maktfördelning mellan könen (Power distributed by gender)

När det kommer till fördelning av politisk makt mellan könen visar forskning och data att det finns en betydande skillnad mellan olika valsystem. Proportionella valsystem har nämnts av många forskare som en viktig faktor när det kommer till kvinnors lika representation i politiken (Rosen 2011, s. 308). Teorin är att då väljare i proportionella system röstar på politiska partier eller kandidater som sedan får ett visst antal platser i parlamentet i förhållande till hur många röster de får, gör detta att partier i dessa system då kan ha flera kandidater som lockar till alla olika grupper i samhället, till exempel kvinnor. I majoritära system där en enskild kandidat ska väljas tvingas partier istället välja den kandidat som i sig kommer locka flest väljare. Detta gör att många samhällsgrupper förbises vilket historiskt sett till stor del även har inkluderat kvinnor. Paxton (1997) menar att kvinnor i ett proportionellt system kan ses som mindre riskabla kandidater då de där är en av många kandidater jämfört med ett majoritärt system då de står i direkt tävlan med män (Rosen 2011, s. 308).

Matlan och Studlar (1996) diskuterar ett statsvetenskapligt fenomen som kallas *contagion* som går ut på att partier i ett politiskt system kan påverka andra partier baserat på vilken politik de för. Partier ”smittar” andra partier till att adoptera policy som de för eller agendor de förespråkar. Matlan och Studlar tar denna teori och applicerar den på frågan om politisk maktfördelning mellan könen och poängterar att detta sker i större utsträckning i proportionella system. Då proportionella system har en större mängd partier med individuella hjärtefrågor finns det i de systemen en större chans att de kommer upp på den politiska dagordningen och således adopteras av andra partier i deras försök att konkurrera (Matlan–Studlar 1996, s. 710-712). Den tidigare nämnda uppfattade riskfaktorn som kan finnas i att nominera kvinnliga kandidater i majoritära system menar Matlan och Studlar kan motbevisas i proportionella system då kvinnliga kandidater nomineras där med en till synes mindre risk och sedan faktiskt inte får negativa konsekvenser till följd. En stor del forskning visar faktiskt att denna rädsla för att nominera kvinnliga kandidater om relevant historiskt sett, faktiskt är nästan helt irrelevant

i modernare demokratier. Vidare kan den ökade jämställdheten i vissa partier sätta press på andra partier att göra detsamma av rädsla att förlora väljare till mer progressiva partier (Matland–Studlar 1996, s. 712). Denna process tror vi är närvarande till större eller mindre del i majoritära system också, men med bland annat den tidigare nämnda riskfaktorn i åtanke tror vi denna process sker snabbare och effektivare i proportionella system.

4 Resultat

Diagram 1: Lander med FPTP-majoritara valsystem

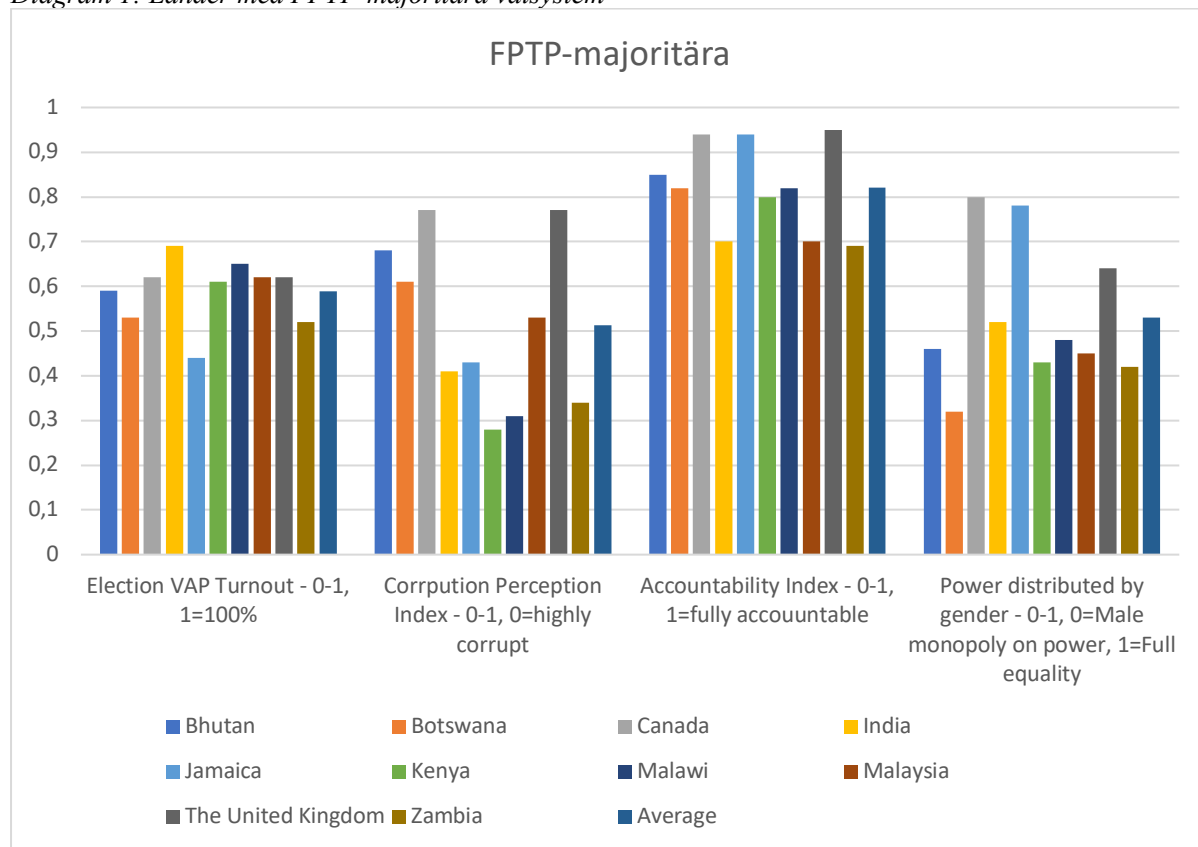

Diagram 2: Lander med parti-proportionella valsystem

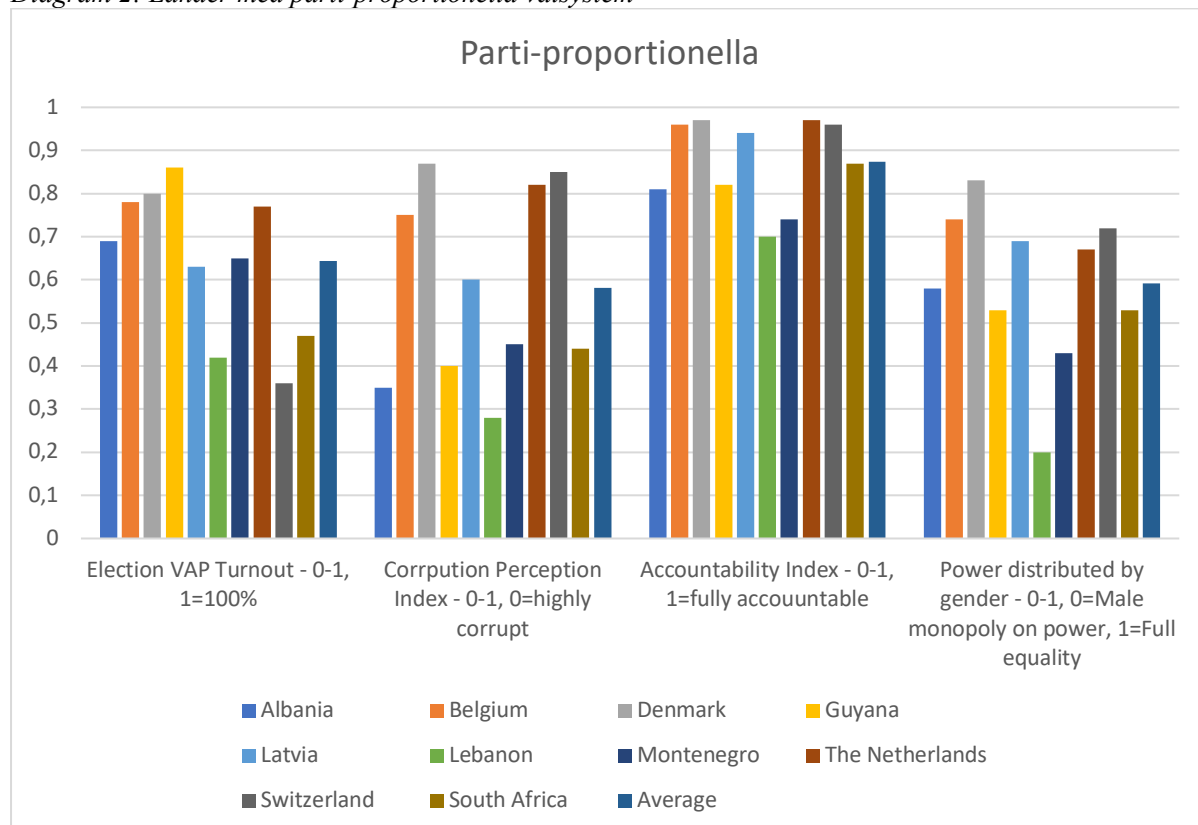
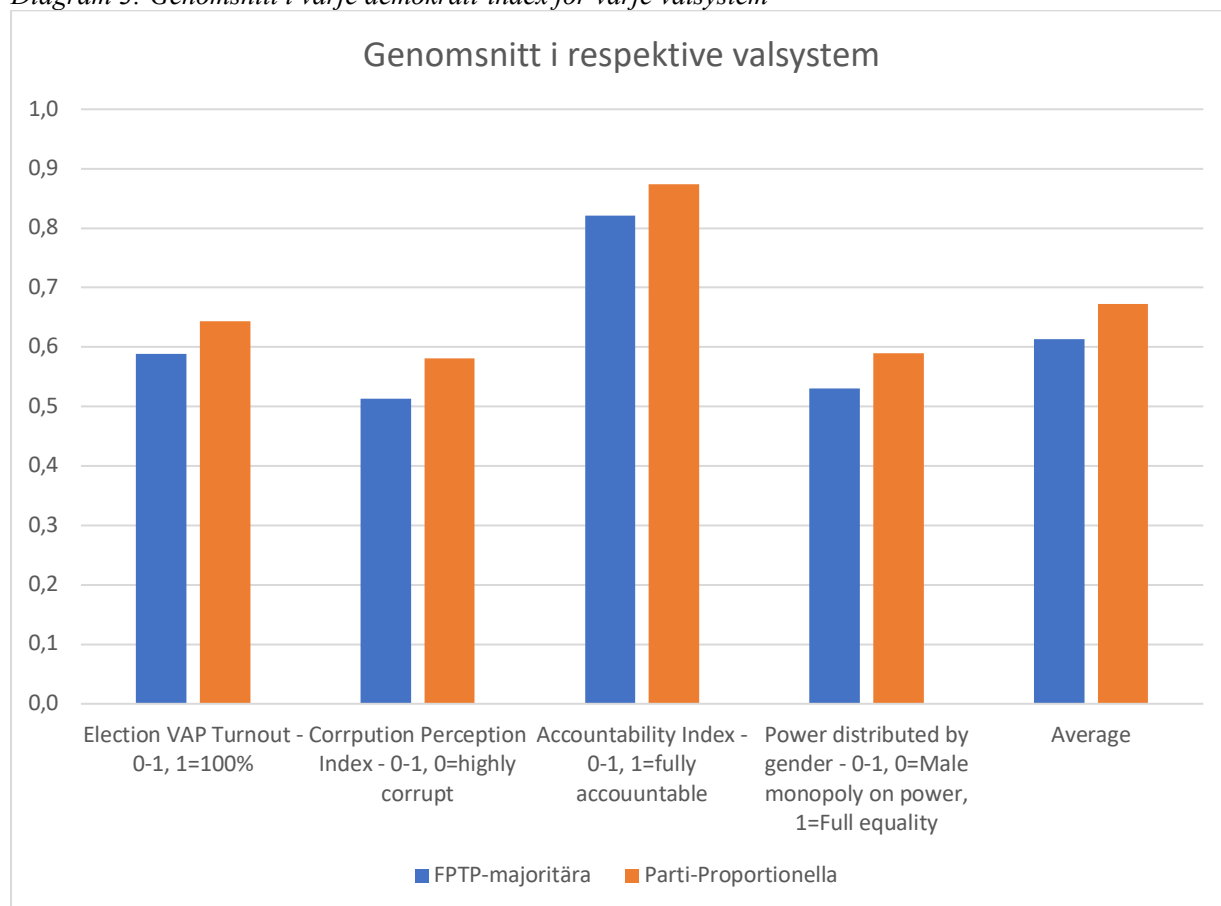

Diagram 3: Genomsnitt i varje demokrati-index för varje valsystem

4.1 Beskrivning

För att presentera våra resultat har vi gjort stapeldiagram där vi jämfört poängen våra länder inom respektive valsystem har fått i de demokratiindex vi har använt oss av. Diagram 1 består av de länder vi valt med FPTP-valsysteem och diagram 2 består av de länder vi valt som använder sig av parti-proportionellt valsysteem. Vi har sedan tagit den genomsnittliga poängen respektive valsysteem i helhet fått i varje demokratiindex och lagt in i ett diagram för att enkelt kunna se hur de två valsystemen står sig mot varandra. I stapeln längst till höger i diagram 3 har vi även inkluderat genomsnittet i valsystemens olika demokratiindex.

I diagram 1 ligger alla länder på en relativt lika nivå när det kommer till valdeltagande, omkring 60%. Bland de länder med proportionella system är valdeltagandet betydligt mer ojämnt, med Libanon och Schweiz nere på omkring 40% och Guyana och Danmark med flera omkring 80%. Genomsnittet i de respektive systemen lägger däremot de proportionella länderna högre på nära 65% och FPTP-länderna under 60%. I korruptionskategorin, där en

poäng på 0 innebär extremt hög korrupktion och 1 innebär en extremt låg nivå, är båda valsystemen väldigt spridda i sina resultat med länder i båda system som har en poäng på omkring 0,25 och andra länder som är nära 0,8. Även här visar diagram 3 att FPTP-system genomsnittligt är mer uppfattat korrupta med en poäng på cirka strax över 0,5, än proportionella som är närmare 0,6.

Utkrävandet av ansvar är den kategori med högst poäng för alla individuella länder med flera länder i båda system som är nära 1 vilket innebär fullt ansvarsutkrävande och inga länder som ligger under 0,6. Återigen ser vi dock att proportionella system har ett i denna kategori marginellt högre genomsnitt som är närmare 0,9 jämfört med FPTP som är närmare 0,8. Våra resultat angående maktfördelning mellan könen presenterar den näst största genomsnittliga skillnaden mellan valsystemen bland alla våra demokratifaktorer. Länderna med FPTP-system ligger här strax över 0,5 medan de parti-proportionella ligger på 0,59. Spridningen mellan länderna är relativt stor i den här kategorin med länder i båda system som ligger omkring 0,8 och länder i båda system som ligger under 0,4. Tittar man på diagram 1 kan man dock se det främst är två länder, Kanada och Jamaica, som har dragit upp genomsnittet avsevärt då majoriteten av länderna i vår studie med samma system ligger omkring 0,4. Bland de parti-proportionella länderna är det snarare ett land som drar ner genomsnittet nämligen Libanon som ligger ensam på 0,2 medan hälften av länderna ligger över eller strax under 0,7.

Det vi kan observera från diagrammen är således att de länder med ett parti-proportionellt valsysteem får genomsnittligt högre poäng i alla valda demokratiindex jämfört med de länder med majoritära valsysteem.

5 Diskussion

Nu med undersökning genomförd och med resultatet i hand blir nästa steg att analysera resultatet samt resonera sig fram till ett svar på frågeställningen. Detta kommer ske genom analys av ländernas resultat för varje demokratiindikator och kopplas till deras valsystemskategori. Detta kommer i sin tur visa om man kan se skillnader i resultat mellan de länder som har ett FPTP-system och de länder som har ett parti-proportionellt system.

Denna analys kommer sedan att återkopplas till de tidigare nämnda teorier kring vad som kan påverka dessa demokratiindikatorer för att skapa en förståelse kring resultatet. Följer gör även en analys av de valen vi har gjort i denna undersökning, val av länder och demokratiindikatorer, och hur dessa kan komma att påverka den slutsats som dras.

5.1 Valdeltagande

Valdeltagande kan anses ligga till grunden för demokrati och är därför en väldigt intressant indikator. Från diagrammet kan man utläsa att länder som använder sig av parti-proportionella valsystem i genomsnitt har 8% högre valdeltagande jämfört med de länder som använder sig av FPTP-system. Enligt tidigare nämnda teorier om valsystemets relation med valdeltagande förklaras detta genom teorin att väljare i länder med parti-proportionella system till större utsträckning har en känsla av att deras röster kommer att spela roll i valet och att det finns politiska representanter som de anser ge väljaren den representation denne söker. Noterbart från resultatet är dock att de två länder med lägst nivå av valdeltagande båda är länder med parti-proportionellt valsystem.

Schweiz och Libanon var de länder med lägst valdeltagande av länderna i undersökningen, båda hade lägre siffror än något av FPTP länderna i undersökningen. Viktigt för förståelsen och slutsatsen är att nu analysera hur det kommer sig att länder med de valsystem som i genomsnitt har högre valdeltagande även har de länder med lägst nivå av valdeltagande.

Schweiz har ett av de lägsta valdeltaganden av alla demokratiska länder. En förklaring till detta är att Schweiz har semi-direkt demokrati. Med detta menas att en del av politiken är representativ demokrati och en del är direkt demokrati. Detta har som direkt effekt att väljarna i landet kallas till val flera gånger per år, något som har lett till statistiskt lågt valdeltagande då de flesta endast röstar i de valen de anser väldigt viktiga.

En annan förklaring är att valen i Schweiz av många medborgare anses komplicerade. Som presenterat tidigare i detta arbete, talar en teori som menar på att FPTP-system skulle leda till mer valdeltagande just av denna anledning; parti-proportionella valsystem är för komplicerade.

Sammanfattningsvis kan man alltså se en förklaring som är omtalad som teori till varför FPTP-system hade varit bättre för valdeltagande, och en förklaring som verkar bero på det faktum att Schweiz har ett unikt högt antal val varje år vilket är en faktor utöver faktiska valsystemet i sig.

För Libanon är omständigheterna väldigt mycket annorlunda än Schweiz. Landet och regionen har länge varit osäkert och inbördeskrig har skakat regionen. Senaste parlamentsvalet 2018 var det första i landet med ett partiproportionellt valsystem, då landet innan använt sig av majoritetsvals-system. Här kan man, precis som i Schweiz, se olika faktorer som påverkar graden av valdeltagande där den ena faktorn har att göra med vals-system men den andra helt enkelt beror på landets historia eller statsskick. För som i tidigare nämnda teorier kan man i detta fall anta att ändringen från majoritetsvals-system till partiproportionellt har gjort att valprocessen nu uppfattas som mer komplicerad, vilket kan avskräcka väljare från att delta i valprocessen. Man kan också föreställa sig att ett visst eftersläpande av de väljare som, när Libanon använde majoritetsvals-system, ansåg att deras röst inte skulle spela någon roll eftersom de önska en representant som endast hade en minoritet av rösterna och därför aldrig kunde få något mandat. Båda dessa faktorer är direkt kopplade till teorier om vals-systems påverkan valdeltagande. Samtidigt kan man inte blunda för att landets historia har varit en stor faktor till väljarnas misstro för statsmakten och som effekt det låga valdeltagandet. För teorins syfte ska det bli intressant att följa valdeltagandet i landets nästkommande val för att avgöra om att ändra sitt vals-system gör direkt skillnad.

5.2 Korruption

Att korruption är något som har en väldigt ojämn delad närvaro i olika länder är något man kan se även i de presenterade diagrammen för denna undersökning. Diagrammen vittnar om att i de båda vals-systemskategorierna finns det en stor spridning i resultaten, med både höga och låga resultat spridda relativt jämt på de båda kategorierna. De flesta teorier om korruption pratar gärna om gamla kulturer och sedvänjor som ligger så djupt inom en stat att de nästan är helt omöjliga att påverka, men det finns även teorier som kan kopplas till vals-systems påverkan på korruptionen.

Att diagrammen visar på ett genomsnittligt aningen högre resultat för länder med partiproportionerliga vals-system kan i viss mån anses vara förvånande resultat. Många teorier talar ju för att korruption i dessa system ska vara större än i majoritetssystem eftersom det inte framgår lika tydligt vem som står bakom något och med det finns det lägre risk att bli tagen på

bar gärning. Många verkar även mena på att det finns en direkt koppling mellan korruption och ansvarsutkrävande.

Men det finns dock teorier som talar för att partiproportionella valsystem skulle ha bättre möjligheter att bekämpa korruption. Teorier som grundas i att majoritetsvals system ger för mycket makt till en individ ligger i framkanten av diskursen. Även Myersons teori talar för partiproportionella systemet som bättre för att bekämpa korruption. Eftersom vals systemet främjar flera politiska pjäser och fler kandidater ger de väljaren lyx att välja representant efter mer än endast deras ideologiska bakgrund. Detta i sin tur ger väljarna möjligheten att, bland representanterna som representerat deras ideologi, välja ut de mest ärliga politikerna o genom det få ner korruptionen.

Men när det kommer till frågan om man verkligen kan dra ner sin korruption genom att välja det vals system som hjälper till med detta mest, verkar svaret vara att det krävs så mycket mer för att påverka korruption. Resultatet visar inte någon större korrelation mellan vals system och grad av korruption, men detta behöver inte mena att teorierna inte stämmer eller att de inte finns ett "rätt" vals system för individuella fall.

5.3 Ansvarsutkrävande

I resultaten ser vi att parti-proportionella vals system genomsnittligt främjar en högre nivå av ansvarsutkrävande. De länder med majoritära vals system låg strax över 0,8 medan de proportionella låg närmare 0,9. Tittar man på diagram 1 och 2 ser man även att detta högre genomsnitt inte orsakas av något enstaka land utan att det är en kombination av flera länder som ligger till grund för det. Detta resultat strider mot en del teorier vi tagit upp tidigare i arbetet. Enligt Carey och Hix (2011) borde resultatet snarare varit det omvända. Enkelheten i att ha en individ eller ett parti i positionen som statligt överhuvud menar de borde göra det enklare att följa besluts kedjan och mer tydligt identifiera vem som är ansvarig för såväl väljare som andra institutioner samt media och så vidare. Även Norris (2004) för liknande argument i och med att ett majoritärt system lägger makten hos en enskild kandidat vilket gör det enkelt att se om denna kandidat försöker och lyckas åstadkomma de saker hen blev vald för.

En teori som kan förklara våra resultat kan istället vara den som presenteras av Lijphart (1999). Lijphart gör en poäng av den instabila politik som kan tillkomma som en effekt av snabba och dramatiska skiften bland landets politiska ledare. Beslut tagna av en koalitionsregering, menar Lijphart, må tas långsammare då fler viljor och åsikter ska höras, men besluten som följer står på en stabilare grund. Lider den politiska agendan av hastiga

förändringar till följd av val som regelbundet och kraftigt skiftar ideologin hos den styrande makten kan det därför bli otydligt vem som är ansvarig för nationella konsekvenser. Skulle till exempel en tillvald ledare ha en plan för någon reform som skulle ta åtta år att nå sin fulla potential, men sedan efter 4 år blir utbytt av en ledare med en helt annan plan kan sagda plan få en negativ utkomst, men vem som faktiskt bär ansvaret kan bli otydligt.

Lijpharts teori kan således vara en möjlig förklaring till dessa högre nivåer på ansvarsutkrävande bland våra parti-proportionella länder. En förklaring kan vara att den potentiella oklarhet i vem som bär ansvar i beslutsprocessen i en koalitionsregering utvägs av den politiskt stabila bas och nationella konsensus som faktiskt ligger till grund för dessa beslut.

5.4 Maktfördelning mellan könen

De teorier vi diskuterat relaterat till maktfördelning mellan könen går i linje med resultaten vi observerat. Teorin presenterad av Rosen (2011) går ut på att en större mängd politiska mandat som delas ut mellan en större mängd politiska poster öppnar upp för större mångfald i de politiska maktpositionerna. Den rädsla för en eventuell risk som finns med att nominera en kvinnlig kandidat kan vara en potentiell orsak till varför våra resultat ser ut som de gör. Matlan och Studlars teori (1996) som handlar om partiers förmåga att ”smitta” varandra med sin politiska agenda kan även det vara en förklaring till våra resultat utseende. Denna teori om politisk *contagion* skulle eventuellt kunna bestyrkas ytterligare genom en analys av hur maktfördelningen mellan könen har förändrats historiskt sett i våra observerade länder. Då en av teorins poänger är att förändringen från manligt maktmonopol till ett mer jämställt politiskt landskap sker snabbare i proportionella demokratier skulle det vara intressant att analysera hur snabbt denna förändring skett i de olika länderna. Teorin är ändå applicerbar då man, på grund av denna snabbare takt på förändring, borde se en generellt mer jämlik maktfördelning i länder med proportionella system, vilket våra resultat bekräftar.

Något som borde inkluderas i analysen av våra resultat är däremot även andra samhällsaspekter som kan påverka maktfördelningen i olika länder. De länder med majoritära valsystem som presterat lägst i våra resultat är alla lokaliserade i Afrika eller södra Asien. Likväl är majoriteten av de länder i vår studie som presterat högst bland de med proportionella system lokaliserade i Europa. Detta skulle kunna tala för eventuella samhällsskillnader i olika geografiska regioner som skulle kunna ha påverkan på ländernas jämställdhet och maktfördelning, utöver deras typ av valsystem. Det som däremot även bör läggas märke till är att bland alla afrikanska länder är det Sydafrika, ett land med ett proportionellt valsystem, som

har presterat bäst i denna kategori. Den största utliggaren i denna kategori är Libanon och det kan eventuellt finnas andra orsaker än deras nuvarande valsystem som förklarar deras resultat. Libanon har som nämnt tidigare haft ett majoritärt valsystem fram tills det senaste valet 2018 då de införde ett parti-proportionellt system, vilket kan påverka distribueringen av den politiska makten då, liksom teoretiserat av Matlan och Studlar (1996), processen av politisk "smitta" går snabbare i proportionella system men att vi på grund av färskheten i denna politiska reform inte än har sett resultat. Av denna orsak kommer det vara högst intressant att observera hur maktfördelningen kommer förändras under kommande år.

5.5 Genomsnittet

Nu efter att ha gått igenom alla indikatorer individuellt och med varierande resultat kommit fram till huruvida det existerar samband mellan dessa indikatorer och valsystemen återstår nu endast att diskutera genomsnittet. För oavsett om vissa indikatorer verkade visa svagare koppling till valsystemet visar resultaten att partiproportionella valsystemet har en högre grad demokrati. Sen till frågan om detta har att göra med valsystemet eller länderna där de brukas. Det presenterar en "ägget eller hönan"-fråga där svaret antagligen inte kan påvisas, men oavsett detta verkar det finnas en koppling som svarar på vår frågeställning.

6 Slutsats

Vårt syfte med denna studie var att undersöka kopplingen mellan valsystem och demokrati och om det ena har någon observerbar påverkan på den andra. Enligt våra resultat har de länder i vår studie med ett parti-proportionellt valsystem generellt högre nivåer på alla de faktorer på demokrati vi valt än de med FPTP-majoritära valsystem. Trots detta är de genomsnittliga skillnaderna i stort sett väldigt små och i många fall är det rimligt att misstänka att vissa skillnader bland de länder vi tittat på kan orsakas av andra faktorer än endast vilken typ av valsystem de använder sig av. Vissa resultat, som till exempel de angående ansvarsutkrävande, går till och med emot många dominerande teorier vilket eventuellt kan påvisa en influens av andra element än valsystem. Detta till trots tycker vi ändå att det är intressant att resultaten visar att parti-proportionella valsystem genomsnittligt främjar demokrati i alla de faktorer vi valt. I valdeltagande till exempel var det snarare två negativa utliggerare som drog ner genomsnittet bland de parti-proportionella länderna och utan de hade vi sett en ännu större genomsnittlig skillnad i det systemets favör, som även går i linje med mycket teori på ämnet. Att vår undersökning till viss del är påverkad av det urval på länder vi har valt att undersöka är svårt att sätta sig emot. Visst hade ett byte av några av länderna kanske ändrat statistiken och visst hade kanske i vissa fall indikatorerna visat på högre grad demokrati för en annat valsystem. Men resultatet som helhet var ändå onekligen att parti-proportionella valsystem hade bättre resultat på alla våra indikatorer. Kanske bevisar inte detta att ett valsystem automatisk leder till högre grad av demokrati än ett annat, men det visar ändå relativt tydligt att länder med vissa valsystem är i praktiken mer demokratiska.

7 Referenser

- BLAIS, A. and CARTY, R.K. (1990), "Does proportional representation foster voter turnout?", *European Journal of Political Research*, 18: 167-181.
- Carey, John M – Hix, Simon, 2011. "The Electoral Sweet Spot: Low-Magnitude Proportional Electoral Systems. *American Journal of Political Science*, Vol 55, No 2, pp. 383–397.
- Diamond, Larry and Marc F. Plattner (eds). 2006. *Electoral Systems and Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Doorenspleet, Renske, 2005. "Electoral Systems and Good Governance in Divided Countries", *Ethnopolitics*, Vol 4, No 4, pp 365–380.
- Johnston, M, 1996. "The Search for Definitions: The Vitality of Politics and the Issue of Corruption", *International Social Science Journal*. No 149, pp. 321–335.
- Lijphart, A. (1999) *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries* (New Haven, CT: Yale University Press).
- Matland, Richard E – Studlar, Donley T, 1996. "The Contagion of Women Candidates in Single-Member District and Proportional Representation Electoral Systems: Canada and Norway, *The Journal of Politics*, Vol 58, No 3, pp. 707-733.
- Myerson, Roger B. (1993). "Effectiveness of Electoral Systems for Reducing Government Corruption: A Game-Theoretic Analysis." *Games and Economic Behaviour*, 5, pp. 118– 132.
- Norris, Pippa, 2004, *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*. Cambridge university press.
- Paxton, Pamela. 1997. Women in national legislatures: A crossnational analysis. *Social Science Research* 26:442-64.
- Persson, Torsten – Tabellini, Guido – Trebbi Francesco, 2003. "Electoral rules and corruption", *Journal of the European Economic Association*, Vol. 1, No 4, pp. 958-989.
- Robinson, Mark, 1998. "Corruption and Development: An Introduction", *European Journal of Development Research*. Vol 10, No 1, pp. 1–14.
- Rosen, Jennifer, 2011. "The Effects of Political Institutions on Women's Political Representation: A Comparative Analysis of 168 Countries from 1992 to 2010", *Political Research Quarterly*, Vol 66, No 2, pp. 306–321.
- Varieties of democracy, 2020. *Global Standards, Local Knowledge*. [Elektronisk] <https://www.v-dem.net/en/> . Hämtdatum: 2020-04-22.

8 Bilagor

Diagram 1: Lander med FPTP-majoritara valsystem

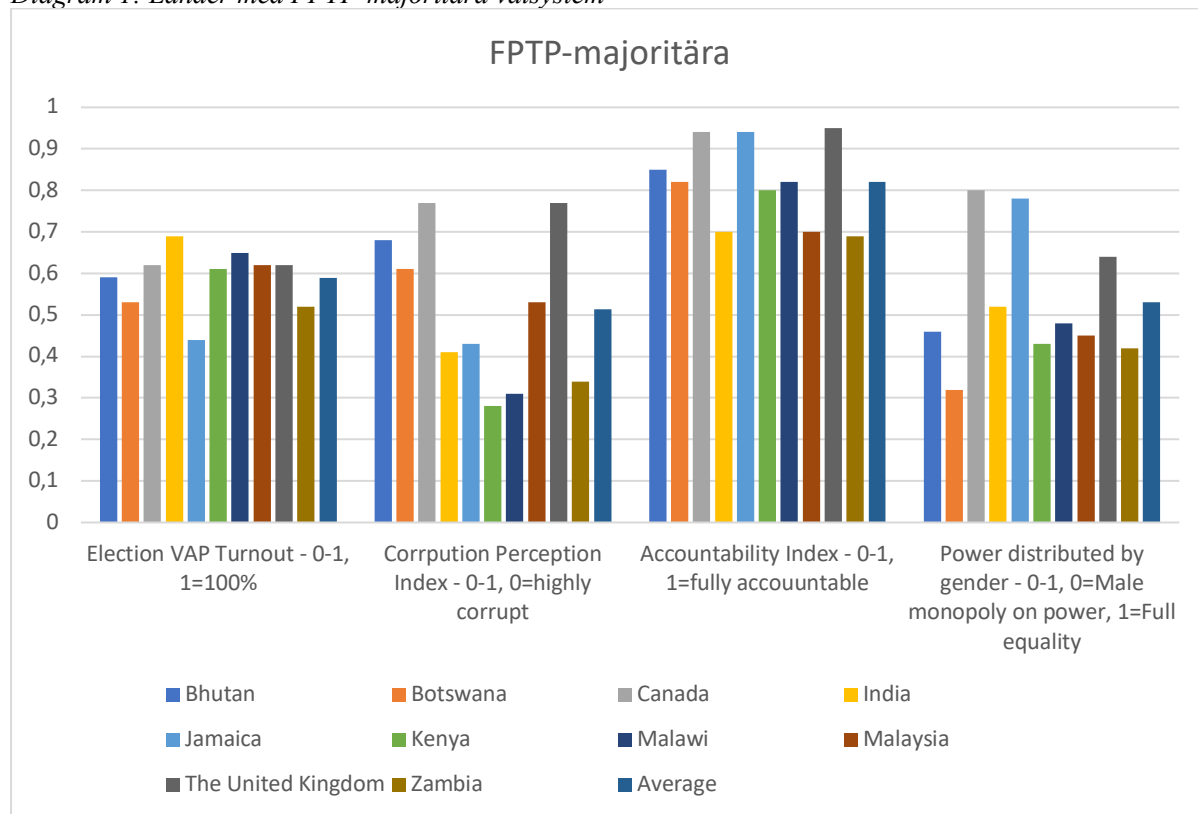

Diagram 2: Lander med parti-proportionella valsystem

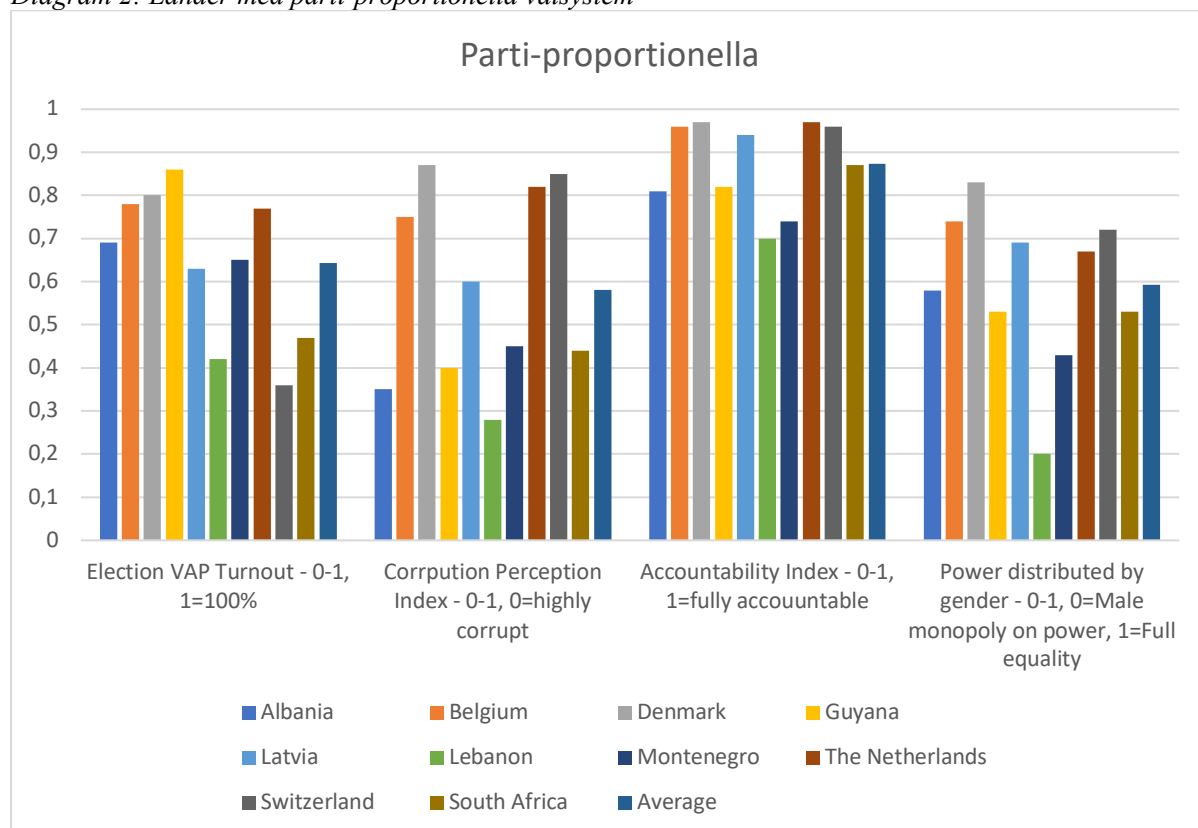

Diagram 3: Genomsnitt i varje demokrati-index för varje valsystem

